

TURNNOVA MAGAZINE

Magazine over het Turnova project | JAARGANG 1 | NR 1

Turnova - een nieuw kloppend stadshart in Turnhout

Voorwoord van burgemeester Francis Stijnen **PAGINA 3**

Turnova is een stuk van Turnhouts toekomst **PAGINA 4-7**

Interview met Peter Heeren **PAGINA 8-9**

Sloop: interview met Marc Bauters **PAGINA 12-13**

Archeologie: interview met Stephan Delaruelle van AdAK en Leen Michiels van Armada **PAGINA 14-17**

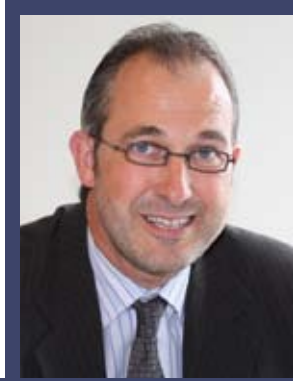
Voorstelling van architecten **PAGINA 18-19**

Interview met Dietmar Eberle (Baumschlager – Eberle)

Plattegrond van Turnova **MIDDENPAGINA'S**

Voorwoord - burgemeester Francis Stijnen

Als burgemeester ben ik enorm trots om het eerste nummer van Turnova Magazine aan u voor te stellen! Dit magazine vormt voor ons, het stadsbestuur en projectontwikkelaar Armada, de ideale manier om het grote stadsvernieuwingproject "Turnova" met trots aan u te presenteren.

Wij willen u graag meenemen op de boeiende ontdekkings- en ontwikkelingstocht van Brepols tot Turnova! Hiervoor werd Turnova Magazine gecreëerd: een terugkerend magazine dat frequent zal verschijnen. De diverse artikels geven een beeld van de werkzaamheden die met dit ambitieuze project gepaard gaan en laten u via interviews kennismaken met de architecten, aannemer en andere personen en bedrijven die bij Turnova betrokken zijn. Kortom, Turnova Magazine houdt u op de hoogte van de vorderingen van het nieuwe hart voor de stad Turnhout!

Een aantal jaar geleden heeft het stadsbestuur resoluut de kaart van stadsontwikkeling getrokken. Om van Turnhout een sterk merk en aangename stad te maken voor onze bewoners, bezoekers en investeerders is het stadsbestuur vandaag actief op vlak van wonen, creëren en beleven. Turnhout wil een centrum-stad op mensenmaat zijn: met alle voordelen, zonder de nadelen ervan. Het Turnova-project moet de centrumfunctie van Turnhout voor de brede regio in de verf zetten en versterken. Turnova is een ambitieus project, maar wel op maat van de burger.

2012 vormt een belangrijk jaar voor de stad. Dan vierden we

immers ons 800 jarig bestaan én zijn we een jaar lang culturele hoofdstad van Vlaanderen. 2012 vormt dan ook het perfecte momentum om een aantal weldoordachte projecten te lanceren, zoals Turnova!

Turnova moet het hart van de stad een nieuw gezicht geven. Onze drie speerpunten worden er verenigd onder de vorm van nieuwe, moderne woningen, een uitbreiding van het winkelaanbod en een thuis voor de academies. Heel belangrijk hierbij is dat Turnova een open project wordt, geïntegreerd in de rest van de stad. Turnova wordt een nieuw stadsdeel met pleintjes, doorsteekjes en open ruimte! Dit vertaalt zich in het parkeervrij maken van de Grote Markt. De parkeerplaatsen die hierdoor verdwijnen, worden ruimschoots gecompenseerd door de komst van een ondergrondse parking op de Turnova-site. Kortom, Turnova wordt een nieuw stadsdeel voor Turnhout, een nieuw hart voor de stad, voor u en mij!

Veel leesplezier!
Francis Stijnen,
burgemeester Turnhout

“Turnova is een cruciaal project in de verdere ontwikkeling van Turnhout”

Turnova is een stuk van Turnhouts toekomst

De lege Brepolsfabrieken in het stadshart zijn al lang een doorn in het oog van al wie bezorgd is om de toekomst van Turnhout. De drukkerij verhuisde naar de industriezone, maar echte plannen voor de oude gebouwen waren er niet. Van in de jaren '90 praat het stadsbestuur met projectontwikkelaars en kandidaat-kopers over wat mogelijk is op het terrein. In 2004 was het stadsbestuur zo ver dat er een eigen visie op de ontwikkeling van dit stadsdeel gepresenteerd werd op de Brepols-Generaal. Hier begon een verhaal waarbij allerlei aspecten van het stedelijk beleid verbonden werden met de realisatie van het Turnova-project. Het is nu ook een belangrijk project van de stad zelf geworden.

Luc Hermans, schepen bevoegd voor energie en milieu

“In een project als dit moet er natuurlijk aandacht zijn voor duurzaamheid en groen. Bij het ontwerpen van de gebouwen wordt duurzaam omgesprongen met energie en water. Daken worden zoveel mogelijk groen ingericht. En het is misschien wel mogelijk om de oude warmwaterbron van het Kursaal opnieuw te activeren. “

Karel De Busser, schepen bevoegd voor stedelijke gebouwen en huisvesting

“Huisvesting en wonen zijn belangrijk in Turnova. Een stad zonder bewoners leeft niet. Zoals in alle grotere projecten pleiten we voor betaalbaar en minstens 15% sociaal wonen. De Turnhoutse Maatschappij voor Huisvesting heeft al een opdracht voor een eerste pakket van woningen langs de Schoolstraat. Met het beschermde kantoorgebouw van de vroegere drukkerij Brepols heeft de stad een prachtige zaal verworven. Dat wordt het hart van de nieuwe campus voor de stedelijke kunstacademie.

Het stadsbestuur gaat het kantoorgebouw restaureren, een stuk van de oude drukhal verbouwen voor de teken- en schilderateliers en een nieuw gebouw optrekken voor de muzieklokalen. “

Eric Vos, schepen bevoegd voor openbare werken en cultuur

“Het nieuwe stadsdeel krijgt nieuwe pleinen en doorgangen voor de wandelaars. De straten eromheen worden tegelijk vernieuwd en aangepast waar nodig. De Grote Markt is natuurlijk het opvallendste, maar ook de Baron Dufourstraat wordt voor een heel stuk vernieuwd. Met Akkerpad en Klinkstraat wordt zelfs al begonnen voor het Turnova-project zelf op kruissnelheid is. Op korte tijd worden straten en pleinen aan deze kant van de stad dus even aantrekkelijk als rond de Gasthuisstraat en het kasteel. De nieuwe kunstacademie zorgt ook in Turnova voor een cultureel aanbod.”

Francis Stijnen, burgemeester

“Turnova versterkt het stadscentrum met nieuwe bewoners en nieuwe handelszaken. De rol van Turnhout als belangrijkste stad in de Antwerpse Kempen wordt benadrukt. Hier vind je handelszaken waarvoor je anders naar Antwerpen of Eindhoven moet. Bovendien is winkelen in het stadshart meer en meer een totaalbeleving, ook een stuk ontspanning en cultuur.

De lokale economie krijgt een bredere fundering in de regio. Toerisme en middenstandsbelangen gaan hier hand in hand met nieuwe woonkansen op een steenworp van de Grote Markt.”

Suzy Maes, schepen bevoegd voor lokale economie en financiën

“Het winkelgebeuren is een belangrijk deel van Turnova. Maar het mag niet op zichzelf staan. Heel het centrum van Turnhout komt beter en sterker op de kaart als Winkelstad, zodat meer bezoekers uit een ruime regio worden aangetrokken. Turnhout passeren als je langs de snelweg naar Wommelgem of Eindhoven rijdt mag niet meer vanzelfsprekend zijn.

Natuurlijk moet de Grote Markt dan meer als draaischijf tussen de verschillende winkelstraten gaan functioneren. Gezamenlijke aankondigingen van Turnhout Winkelstad moeten de bekendheid vergroten. De stevige stadsinvestering in Turnova krijgt zo een breed resultaat, maar gelukkig zijn er ook de subsidies uit het stadsvernieuwingsfonds.”

Dimitri Gevers, schepen bevoegd voor ruimtelijke ordening, mobiliteit en jeugd

“Turnova is een schoolvoorbeeld geworden van goede ruimtelijke ontwikkeling. Niet enkel omdat het groot is. Maar vooral omdat het zo goed in mekaar steekt en alle aspecten van het stadsleven er bij winnen. Meer dan 200 woningen, een sterkere winkelkern met de Grote Markt terug centraal voor de stadsbezoeker. En de kans om een ondergrondse parking te bouwen die voor de omgeving van Patersraat en Otterstraat zeer belangrijk is.

Zoals in alle grote projecten is er ook openbare groen- en speelruimte ingetekend. Eens het af is, zal Turnhout voor de stadsbewoners én voor bezoekers dus heel wat aangener en interessanter zijn.”

Staf Lauwersen, Stadssecretaris

“Door het werken aan Turnova komen stedelijke diensten en sectoren dichterbij elkaar. Dit soort projecten stimuleert de samenwerking. Net zoals in het leven van onze inwoners zijn ook onze personeelsleden niet alleen ‘cultuurconsulent’ of ‘stedenbouwkundige’ of ‘leraar’. Om uit te dokteren hoe de Kunstacademie in Turnova een maximale culturele uitstraling kan krijgen, moeten al deze ambtenaren stevig samenwerken. Daardoor worden ook de doelstellingen van het stadsbestuur als organisatie beter gerealiseerd. Dat kan ik als stadssecretaris alleen maar toejuichen.”

Katrien Van de Poel, schepen bevoegd voor communicatie en onderwijs

“Als jongste schepen zie ik in Turnova grote kansen voor het stedelijk kunstonderwijs. De twee academies zitten nu overal verspreid in de stad, in vaak slechte accommodaties. Met dit project kunnen teken- en muziekacademie samenwerken in een optimale nieuwe infrastructuur.

Het is een grote investering. Maar de toekomst is aan de creativiteit van onze jongeren en volwassenen. In het volle stadscentrum kan de samenwerking met scholen, theaters, musea en de Warande een sterk punt worden.”

Peter Segers, Schepen bevoegd voor sociale zaken en gelijke kansen

“De nieuwe woningen in Turnova moeten een brede laag van de bevolking bereiken. Niet enkel luxe-appartementen in een hoge toren. Daarom is er met de ontwikkelaar afgesproken dat ook sociale woningen in het project opgenomen worden. En liefst daarbovenop nog een heel deel betaalbare woningen en appartementen.

We weten dat Armada ook graag rustige bejaardenhuisvesting wil bouwen. Maar daarvoor zijn de plannen en afspraken nog niet ver genoeg. Akkerpad en Nieuwstad moeten een betere woonbuurt worden na de vernieuwing van de verkrotte arbeidershuisjes.”

“Het project is een prachtige kans om de stad te vernieuwen, tot profijt van iedereen.”

Turnova, “winkelen, wonen, beleven” in een nieuw stadsdeel

Interview met Peter Heeren – Gedelegeerd Bestuurder Armada Projectontwikkeling

Het is bekend dat u aan de wieg stond van dit ambitieuze project. Er wordt al jaren gewerkt aan het ontwerp van de site. Wat houdt het Turnova-project nu precies in?

Het Turnova-project is gelegen in het centrum van Turnhout, pal aan de Grote Markt. Deze site van meer dan 4 hectare groot vormde de vroegere thuisbasis van drukkerij Brepols. In dit eens zo roemrijke

complex werkten rond 1900 al meer dan 1.000 mensen en in haar glorietijd steeg het aantal werknemers zelfs tot 2.000. Het bedrijf was onder andere gespecialiseerd in het drukken van kerkboeken. Inmiddels vormen de voormalige fabrieksterreinen al meer dan 30 jaar een uitgestrekt niemandsland in hartje Turnhout waar niemand iets aan heeft. Wij waren dan ook opgetogen toen we in 2004 de

site konden aankopen. Inmiddels hebben we samen met de stad Turnhout de handen in elkaar geslagen om hier een nieuw en bruisend stadsdeel te creëren.

“Winkelen, wonen, beleven” is de slogan die gekozen werd voor Turnova en die perfect aangeeft waar het project voor staat.

Turnova is een echt ‘stadsvernieuwings-

project'. Het stadscentrum wordt fors uitgebreid en nieuw leven ingeblazen. Bovendien zal dit project zorgen dat Turnhout kan uitgroeien tot volwaardige hoofdstad van de Kempen.

Hoe past dit nieuwe stadsdeel in het stadscentrum?

Vanaf de Grote Markt zullen er twee grote toegangen naar het project voorzien worden.

Een eerste toegang wordt gerealiseerd ter hoogte van het Kursaal, het vroegere stedelijke zwembad. Hiervan staat inmiddels enkel de gevel nog overeind. Omdat bijna alle Turnhoutenaren hier nog hebben leren zwemmen, willen we uit respect voor dit stukje geschiedenis, er iets met water doen. Water oefent een speciale aantrekking uit op mensen. Ik ondervind dit ook bij mijn kleinkinderen: zij willen altijd naar het water. We gaan dus voor iets waar het publiek niet genoeg van zal krijgen, niet zomaar een ploeterbad of waterfontein.

Waar komt dan precies die tweede toegang van op de Grote Markt?

De tweede toegang tot het Turnova stadsdeel loopt via de Bloemekensgang. Er gaat een heel speciale sfeer uit van dit kleine gangetje met zijn pittoreske restaurantjes en cafeetjes. Het is als het ware de "Rue des Bouchers" van Turnhout.

Dit gezellige horecastraatje vormt de ideale aanloop tot het achterliggende winkelgebied.

We voorzien immers binnen dit nieuwe stadsdeel een gevarieerd winkelaanbod. Een selectie van hoogwaardige speciaalzaken, een 5-tal grote trekkers aangevuld met een ruim aanbod kwalitatieve winkels zullen honderden nieuwe jobs creëren. De talrijke gezellige restaurants en cafeetjes zorgen voor een aangename verpozing tijdens het winkelen. We gaan voor een gezellige, uitnodigende omgeving waar het fijn toeven, winkelen en flaneren is.

Ook vanuit de Otterstraat en de Baron Du Fourstraat zullen er diverse toegangen en pleinen voorzien worden.

Wordt er ook parkeerruimte voorzien voor de bezoekers?

Uiteraard, onder het project wordt een ruime parkeergarage voorzien voor zo'n 900 wagens.

Deze parking wordt de nieuwe centrale

publieke parkeerplaats van de stad Turnhout. Het wordt een moderne en aangename ondergrondse parking volgens de allerlaatste normen: hoge plafonds, brede parkeerstroken, goede verlichting, bewaking enzovoort.

Bovendien worden er ook ruime en veilige fietsenstallingen voorzien aan de toegangen van het project.

De nieuwe parkeergarage voor de bezoekers van de stad Turnhout maakt het mogelijk dat alle geparkeerde auto's op de Grote Markt kunnen verdwijnen! De stad zal het marktplein omtoveren tot een gezellig stadsplein. Hiervoor werd reeds een ontwerper aangesteld en ik heb begrepen dat reeds vanaf begin volgend jaar gestart wordt met het archeologisch onderzoek. Binnenkort zal de stad er dan ook helemaal anders uitzien.

Ook voor de nieuwe bewoners van Turnova wordt er parkeerruimte voorzien in de ondergrondse parkeergarage. Zij kunnen rechtstreeks vanuit de garage hun woonplaats bereiken.

U sprak over de "bewoners van Turnova". Kan u hierover iets meer vertellen?

Op vlak van wonen binnen het project zijn de plannen nog in volle ontwikkeling. Zo'n 250 woongelegenheden zullen ontwikkeld worden met voor elk wat wils: zowel jonge koppels, gezinnen met jonge of oudere kinderen, maar ook senioren en alleenstaanden zullen er hun gading vinden. Wij willen actief meewerken aan de ontwikkeling van Turnhout tot woonstad van de Kempen. We zijn er dan ook van overtuigd dat de stad alle kwaliteiten heeft om nieuwe bewoners aan te trekken. Denk maar aan de vele bedrijven, de goede scholen, de Warande en de geplande nieuwe stationsomgeving die hier gevestigd zijn.

Turnhout als hoofdstad van de Kempen, een ambitieus project. Kan het Turnova-project hier nog op andere manieren toe bijdragen?

Absoluut. Het stadscentrum van Turnhout kent een forse uitbreiding door de bouw van dit nieuwe stadsdeel. Het is onze ambitie om, samen met alle winkelstraten

van de stad een doorlopend winkel-wandelgebied te creëren waar toerist, bewoner en wandelaar aangename mogelijkheden vinden tot ontspannen en genieten. Men kan dan al kuierend langs verrassende straatjes, pleintjes en doorgangen de hele stad ontdekken.

In dit uitgebreide winkel-wandelgebied komt de Grote Markt centraal te liggen als "Salon van de stad". Turnhout stapt resoluut af van haar imago van sleeping beauty!

Er wordt ook een plaats voorzien voor de academie binnen Turnova?

Ik ben echt opgetogen met de komst van de Kunstacademie naar ons project. De verschillende afdelingen van de academie (Schone Kunsten en Muziek, Woord en Dans) lagen vroeger versnipperd over heel de stad. Zij krijgen nu een prestigieus onderkomen in het geklasseerde kantoorgebouw van de voormalige Brepols drukkerij. De talrijke studenten, zowel kinderen, jongeren als volwassenen zullen het nodige leven in de brouwerij brengen. Samen met de bewoners en de winkelbezoekers van Turnova zullen zij ervoor zorgen dat dit stadsdeel 24 uur per dag echt zal leven.

En hoe zit het nu eigenlijk met dat ronddraaiend restaurant?

Peter (met pretlichtjes in zijn ogen): een hoofdstad van de Kempen heeft nood aan een echte blikvanger, iets waarvoor de mensen van heinde en verre naar Turnhout afzakken. Wel, die blikvanger zal er komen. Persoonlijk droom ik van een tientallen meters hoge toren met als kers op de taart bovenin een ronddraaiend restaurant. Dat belooft een zware kluit voor de architecten te worden maar ik ben er rotsvast van overtuigd dat het resultaat "ronduit" spectaculair zou zijn.

Bedankt voor dit interview, en wij wensen u nog veel succes met het verdere project!

Bedankt, we hopen samen met iedereen die de stad een warm hart toedraagt, het hart van Turnhout sneller te doen slaan!

“Turnova is een echt stadsvernieuwingsproject.”

1. Het “Salon van de Stad”

De Grote Markt van Turnhout wordt in een totaal nieuw kledje gestoken. De parkeerplaatsen zullen verdwijnen. In de plaats daarvan komt er extra ruimte voor terrassen, een heuse stadstuin met wandelpaden en een fontein. In 2012 zal de Grote Markt omgetoverd zijn tot een gezellig, autovrij stadssplein, een waardig “Salon van de Stad.”

2. Water trekt volk

Op de plaats van dit vroegere stedelijke zwembad en cinema wordt een nieuwe toegang gecreëerd tot Turnova. Uit respect voor de historiek van het Kursaal hebben de ontwerpers de opdracht gekregen om hier iets te doen rond het thema “water”. Het belooft een echte publiekstrekker te worden.

3. “In de Rue des Bouchers...”

De Bloemekensgang vormt één van de toegangen tot Turnova. Het is een pittoresk steegje met tal van gezellige cafeetjes en restaurants. De authenticiteit van deze Turnhoutse “Rue des Bouchers” zal bewaard blijven zodat de bezoekers al kuierend kunnen kennismaken met dit fraaie stukje geschiedenis. Door dit sfeervolle gangetje kom je terecht in de achterliggende straatjes en pleintjes en kan je Turnova verder ontdekken.

4. Alles onder één dak

De verschillende afdelingen van de stedelijke kunstacademie worden samengebracht in het als monument beschermde kantoorgebouw. Een droomlocatie, want de indeling van de gebouwen en de lichtinval bieden de Academie heel wat mogelijkheden. Dankzij de aanwezigheid van deze Academie en haar studenten zal er in Turnova ook na sluitingstijd van de winkels heel wat te beleven zijn.

5. Voor elk wat wils

De woningen (zo'n 250 worden er voorzien) zullen zich hoofdzakelijk situeren ter hoogte van het achterste deel van de Baron Du Fourstraat en aan het Akkerpad en Schoolstraat. Er worden echter ook appartementen voorzien bovenop de winkels in het hartje van dit nieuwe stadsdeel en zelfs in het torengedouw kan er gewoond worden.

6. The sky is the limit

De absolute blikvanger van Turnova wordt deze tientallen meters hoge toren met bovenin een ronddraaiend platform. Hierin zal een restaurant gevestigd worden dat de bezoekers een fantastisch uitzicht biedt over Turnhout en zijn omgeving. Dit wordt een absolute troef voor Turnhout en een primeur voor België.

7. Aangenaam winkelwandelgebied

Samen met de stad wordt er gewerkt aan een uitbreiding van het bestaande winkelgebied. Er wordt een uitgebreid winkelaanbod voorzien dat een verbinding zal vormen met de winkels van de Gasthuisstraat, overheen de Grote Markt. Op deze manier wordt er een omvangrijk en aangenaam winkelwandelgebied gecreëerd waardoor meer shoppers naar Turnhout zullen afzakken.

Duurzame sloop gebouwen Turnova site

Interview met Marc Bauters – Bouwmanager Armada Projectontwikkeling

Inmiddels zijn de eerste stappen naar de uitvoering van het nieuwe stadsdeel gezet. Eerste werk: het slopen van alle vervallen gebouwen die niet herbruikt kunnen worden.

Deze werken worden in opdracht van Armada Projectontwikkeling en de stad Turnhout uitgevoerd door een gespecialiseerd aannemer.

Wij vragen aan Marc Bauters, bouwmanager van Armada Projectontwikkeling, hoe deze spectaculaire werken verlopen zijn.

De sloopwerken in het kader van Turnova zijn ondertussen afgerond. Kan u ons iets meer vertellen over het verloop van deze werken?

De aannemer van de sloopwerken is in maart 2009 gestart met de sloop van het

Kursaal. Met de achterbouw weliswaar, want de gevel van het Kursaal staat nog steeds overeind. Bedoeling is om deze zo lang mogelijk te behouden om te vermijden dat er tijdelijk een gat ontstaat in de gevelrij aan deze zijde van de Grote Markt. Deze afbraakwerken werden afgerond in juni 2009.

Eind september 2009 is men dan gestart met de sloop van de oude drukkerij-

“De sloop van de niet-herbruikbare gebouwen vormt een spectaculair gezicht.”

gebouwen op het terrein zelf.

Vanwaar die pauze tussen deze sloopwerkzaamheden?

Hiervoor zijn twee redenen. De eerste reden is dat een team van archeologen tijdens de zomermaanden van 2009 (begin juni tot begin augustus) een archeologisch onderzoek heeft uitgevoerd op de site. Hierbij diende een groot deel van de onbebouwde oppervlakte van het terrein te worden uitgegraven, op sommige plaatsen tot op een diepte van 3 meter, ter hoogte van teruggevonden waterputten zelfs tot 5 meter. (zie ook *interview AdAK verder in dit magazine*)

Tweede reden is dat een groot deel van de terreinen ook in 2009 weer fungeerde als parking tijdens de Turnhoutse Vrij-Dagen. Om de veiligheid van de bezoekers te garanderen, werd beslist om de sloopwerkzaamheden na de zomer pas te hervatten.

Kan u ons een idee geven van de omvang van deze sloopwerkzaamheden?

Het totale te slopen volume bedraagt zo'n 150.000 m³ waarvan zo'n 27.500 m³ werd ingenomen door het Kursaal. Inmiddels zijn de sloopwerken zo goed als afgerond. De te slopen delen aan de randen van het projectgebied zullen pas gesloopt worden vlak voor de aanvang van de bouwwerken. De uitgevoerde werken

zijn vandaag daardoor minder zichtbaar.

Hoe gaat de sloop van dergelijke gebouwen precies in zijn werk?

In eerste instantie worden de gebouwen gestript, een techniek waarbij alle herbruikbare materialen worden verwijderd. We denken hierbij aan metalen (leidingen, dakconstructies,..) en hout (schrijnwerk, balken,...) die vóór de eigenlijke sloop verwijderd worden.

Op die manier kan een maximum van deze materialen gerecupereerd worden. De aannemer zal immers het grootste deel van het sloopmateriaal aanwenden voor hergebruik. Hiervoor zijn verschillende toepassingen en mogelijkheden.

Bovendien garandeert deze manier van werken een veel hogere veiligheid tijdens de echte sloopwerken.

Men diende dus omzichtig te werk te gaan?

Zeker. We hebben hier bovendien te maken met moeilijke sloopwerken omdat het gaat om een gebouwencomplex waarvan delen gesloopt moeten worden maar ook delen bewaard blijven. Denk hierbij maar aan het oude kantoorgebouw dat beschermd is als monument.

Men moet steeds eerst het te slopen gebouw vrijmaken van de aanpalende, te behouden gebouwen. Dit gebeurt manu-

eel door middel van snijbranders en drilhamers. Daarna moet de kraanman als het ware als een echte chirurg te werk gaan en de gebouwen uitermate voorzichtig afsplitsen, een delicate onderneming.

En na de sloop werd al het puin weggevoerd?

Neen, alvorens er iets werd afgevoerd, gebeurde er op het terrein al een eerste belangrijke sortering van de vrijgekomen materialen. Beton, hout, metselwerk, staal en andere metalen, het wordt allemaal apart gehouden.

Zoals u weet wordt een heel groot deel van de vrijgekomen materialen terug gebruikt.

Zelfs het wapeningsstaal dat aanwezig is binnen in de betonnen kolommen, balken en vloeren wordt gerecupereerd. Hiervoor wordt een gespecialiseerde machine gehanteerd, een zogenaamde "crusher". Dit apparaat is in staat om het betonpuin werkelijk te verkruiemelen. Nadien worden de wapeningsijzers uit het vergruisde puin gehaald en tot grote bollen gedraaid die daarna afgevoerd worden naar smeltovens, een spectaculair gezicht!

Het is dus enkel beton en baksteen dat afgevoerd wordt naar de stortplaats?

Helemaal niet. Betonpuin wordt gebroken en uitgezeefd en kan daarna zelfs opnieuw gebruikt worden als grondstof voor

↑ Vlaamse Reddingshonden

nieuw beton. Een andere veelgebruikte toepassing is dat het puin gebruikt wordt als bouwstof in funderingen van wegen, parkings, industriepanden, ...

Het volume betonpuin afkomstig van deze site bedraagt zo'n 7.500 m³ hetgeen overeenkomt met zo'n 500 vrachtwagens.

Een groot deel van de bakstenen werd afgevoerd en schoongemaakt, waarna deze gerecupereerd worden en dus opnieuw gebruikt worden voor nieuwe bouwwerken. Zo'n oudere bakstenen zijn vaak heel gewild. Heel wat mensen geven hiermee hun nieuwe huis een oude 'look'. Een andere optie is dat deze recuperatiestenen worden verzaagd en op een andere ondergrond verlijmd worden om zo een stenen façade te imiteren. Deze techniek wordt wel vaker gebruikt, niet alleen in België, maar ook in het Midden Oosten en Japan.

Het niet-buikbare deel van het metselwerkpuin werd vervoerd naar een breekinstallatie en, net als het betonpuin, als onderfundering gebruikt bij infrastructuurwerken.

Het recuperatievolume bakstenen op deze site is zo'n 3.500 m³.

Het staal (in dit geval +/- 150 ton) werd voor 100% gerecupereerd. Het komt terecht in een smelterij en wordt achteraf opnieuw gebruikt bij de constructie van auto's, bouwmaterialen en dergelijke.

Het eventueel vrijgekomen hout werd in de mate van het mogelijke afgevoerd, versplinterd en herwerkt tot pellets of bouwplaten, afhankelijk van de kwaliteit.

Enkel de roofing die uit het puin werd ge-

haald is afgevoerd naar een stortplaats. Je ziet dat 'duurzaam ondernemen' bij ons geen loze woorden zijn!

Sloopwerken in het centrum van een stad brengen de nodige hinder met zich mee. Welke maatregelen werden in dit kader genomen?

We zijn reeds in 2008 aan tafel gaan zitten met alle betrokken partijen: de aannemer van de sloopwerken, de stad Turnhout (dienst mobiliteit, politie, stedenbouw en ruimtelijke ordening), de directies van de omliggende scholen en andere betrokkenen om een actieplan op te stellen dat de hinder voor de omwonenden tot een minimum zou beperken.

Eind 2008 werden alle omwonenden uitgenodigd op een infovergadering waar dit actieplan werd voorgesteld en toegelicht.

Er is ons toen de vraag gesteld door de omwonenden of de parking aan de Otterstraat niet open kon blijven tijdens de sloopwerken voor bezoekers en bewoners. In overleg met de schepen van mobiliteit zijn we dan tot een oplossing kunnen komen waarbij deze parking zo lang als mogelijk open blijft.

Kan u dit actieplan kort toelichten?

Zo werd vóór 7u 's morgens niet gewerkt om lawaaihinder te vermijden. Gezien de aanwezigheid van heel wat scholen in de buurt werd er ook geen vrachtwagenverkeer voorzien bij het begin (8.00u - 8.45u) en het einde (15.30u -17.00u) van de school. Ook met de examenperiode werd rekening gehouden en werden de rijtijden bijgesteld.

Om stofhinder te vermijden werd er een systeem van watervernevelling voorzien

met een gigantische watertank van 25.000 liter die bijna dagelijks werd bijgevuld.

Er werd geopteerd voor een grondige selectie en sortering van het puin ter plaatse, om de periode van afvoer zo kort mogelijk te houden. Hierdoor werd het vrachtwagenverkeer zoveel mogelijk beperkt en geconcentreerd.

Naar verluidt draagt Armada niet alleen figuurlijk maar ook letterlijk "haar steentje bij" tot een maximale veiligheid?

Dat klopt. Begin november 2009 hebben wij de werf ter beschikking gesteld aan de vereniging "Vlaamse Reddingshonden". Deze vereniging traint honden die ingezet worden bij bepaalde rampen zoals aardbevingen of explosies, wanneer er mensen onder het puin bedolven liggen. Maar ook vermiste kinderen of verdwaalde oudere mensen of patiënten kunnen door deze reddingshonden worden opgespoord. Zo werden zij onder andere ingezet bij de recentste aardbeving in Turkije.

Onze site vormde voor hen de gedroomde locatie om te trainen met hun team dat overigens uitsluitend uit vrijwilligers bestaat. Ruim 25 honden gingen samen met hun baasjes tussen het puin en de nog overeind staande constructies op zoek naar "slachtoffers" (dit uiteraard met inachtneming van een veiligheidssperimeter ten opzichte van de sloopwerken). Een mooi initiatief waar wij uiteraard graag aan meewerkten.

Geschiedenis van Turnova site - Archeologische opgravingen

Interview AdAK – Stephan Delaruelle & Armada Projectontwikkeling - Leen Michiels

Hoewel de sloopwerken tijdens de zomer van 2009 tijdelijk onderbroken waren, heerste er toch heel wat bedrijvigheid op de Turnova-site. Reden hiervoor was dat het gebied werd onderworpen aan een archeologisch onderzoek.

We praten hierover met Stephan Delaruelle van de Archeologische Dienst Antwerpse Kempen (AdAK) en Leen Michiels (Armada).

Kan u kort de werking van de Archeologische Dienst Antwerpse Kempen toelichten?

Stephan: AdAK is een intergemeentelijke archeologische dienst die instaat voor het behoud, het beheer, het onderzoek en de ontsluiting van het archeologisch patrimonium in de gemeenten Turnhout, Oud-Turnhout, Beerse en Vosselaar. Binnenkort wordt dit gebied nog uitgebreid

met Kasterlee. AdAK fungeert als aanspreekpunt voor archeologisch advies dat sinds kort verplicht is bij grote bouwwerken. In de ondergrond van de Antwerpse Kempen schuilt immers een belangrijk historisch patrimonium. Het is dan ook belangrijk dat er bij alle grote bouwwerken een overzicht gemaakt wordt van de archeologische resten en vondsten om zo een globaal beeld te krijgen van het

↑ Archeologische vondsten

verleden. De eerste proefonderzoeken, die plaatsvinden vóór de archeologische opgravingen van start gaan, gebeuren door AdAK zelf. Het eigenlijke onderzoek gebeurt ofwel door een team archeologen van AdAK ofwel door een team aangesteld door de bouwheer. Bij dergelijke werken coördineert AdAK de opgravingen en zorgt ervoor dat de resultaten van de opgravingen gecommuniceerd worden. AdAK wordt hierbij gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap, de provincie Antwerpen en krijgt een bijdrage van de aangesloten gemeenten (a rato van het inwonersaantal en de oppervlakte).

Wat is precies de rol van Armada als bouwheer bij dit archeologische onderzoek?

Leen: Als bouwheer is Armada verantwoordelijk voor het archeologisch on-

derzoek en voor de kosten hieraan verbonden. Na het proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door AdAK, zijn wij overgegaan tot het aanstellen van een gespecialiseerde aannemer die deze opgravingen leidde. Hiervoor deden wij beroep op Archaeological Solutions uit Mechelen.

Hoe wordt er bepaald op welke plaats er precies archeologische opgravingen uitgevoerd moeten worden?

Stephan: We starten steeds met een 'bureauonderzoek' waarbij wordt nagegaan welke historische informatie reeds beschikbaar is over de site in kwestie. Voor Turnova hebben we ons onder andere gebaseerd op een oude gravure van Vorsterman uit 1667! Deze geeft een beeld van het oude Turnhout. Op deze gravure is te zien dat er zich, op de site waar morgen Turnova komt, heel wat historische be-

bouwing bevond waaronder boerderijen en arbeidershuisjes. Daarnaast kijken we ook naar het primitief kadaster dat dateert van 1823. Dit primitief kadaster is de grondlegger van ons huidige kadaster. Hierop zijn eveneens oude gebouwen te herkennen. We konden daarenboven ook nog beroep doen op informatie uit de archieven van Brepols Publishers zelf. In deze archieven stuitte we op een oude verkoopsakte van de terreinen met een aantal gedetailleerde landmetersplannen.

Al deze bronnen bevestigden ons vermoeden over de aanwezigheid van historisch waardevol materiaal in de bodem.

In een tweede stap werd aan de hand van proefsleuven en proefputten de bodem verkend. Ter hoogte van de oude bebouwing hebben we gewerkt met kleinere putten

in plaats van met sleuven, omdat anders de nog aanwezige muren te veel werden aangetast. Tijdens het onderzoek op het terrein ontdekten we onder meer sporen van een oude blijkvijver die deel uitmaakte van de bleekweide. Deze dienden voor het bleken van linnen en lakens. Vroeger werd dit linnen gewassen in vijvers en te drogen gelegd in het gras, omdat op die manier hun witte kleur het best bewaard bleef. Tevens werden heel wat goed bewaarde muurresten aangetroffen. Vervolgens werd een selectie gemaakt van de gebieden die door de toekomstige bebouwing “bedreigd” werden. Het was in deze gebieden dat de archeologen aan de slag gingen.

Ik kan me voorstellen dat het onderzoek op zo'n terrein wel heel wat tijd in beslag neemt. Hoeveel mensen hebben hieraan meegewerkt? En hoe lang duurden de werken precies?

Stephan: Het onderzoek heeft ruim 2 maanden geduurd en dit voor een team bestaande uit 4 personen: 2 archeologen en 2 arbeiders. De arbeiders assisteerden de archeologen bij het uitvoeren van het zware werk. De archeologen stonden in voor het optekenen en fotograferen van de resten van de opgravingen zodat deze informatie later door anderen kan geïnterpreteerd worden.

Leen: Tijdens de duur van de werken was er bovendien steeds een arbeider met graafmachine en tractor aanwezig die het zware graafwerk en de afvoer van grond voor zijn rekening nam.

Hoe gaan de archeologen precies te werk bij dergelijk onderzoek?

Stephan: In een stad is het zo dat de bebouwing zich generatie na generatie omhoog bouwt, in lagen zeg maar. Oude huizen werden afgebroken tot op de grond, hierover kwam dan een laag zand en daarop werd de nieuwe bebouwing gebouwd. Vandaar de betekenis van het spreekwoord “zand erover”. Zo werden er soms heuse straten bovenop oude straten gebouwd. In historische steden zoals Mechelen werden er hoogteverschillen tot zelfs 3 meter opgetekend!

Archeologen gaan dan ook vlaksgewijs te werk en leggen laag na laag bloot om te onderzoeken wat er in de bodem verscholen zit. Met de graafmachine wordt

de bovenste laag weggehaald en daarna wordt er verder gegraven met behulp van schoppen om de muurresten bloot te leggen. Niet echt het stereotiepe beeld dus van de archeoloog met een tandenborstel en een zeef. Deze attributen worden meestal enkel gebruikt bij het opgraven van menselijke of dierlijke resten.

Wat is er zoal gevonden en wat zeggen deze vondsten ons over het verleden?

Stephan: De oudste resten die gevonden zijn tijdens de opgravingen dateren van de 14^e – 15^e eeuw. Deze werden aangetroffen op het deel van de site het dichtst bij de Grote Markt gelegen. Zo werd een waterput met daarin een pakket met scherven gevonden. Dit wijst erop dat in de 14^e – 15^e eeuw de bebouwing tot aan deze grens kwam. Daarnaast werden ook twee kelders en een afvalkuil gevonden uit de 16^e – 17^e eeuw. In deze afvalkuil werden onder meer drinkgerei, aardewerk kruiken en ook steengoedkruiken van Duitse makelij ontdekt. Deze steengoedkruiken vind je bijvoorbeeld ook terug op het schilderij ‘Boerenbruiloft’ van Breughel.

Al deze vondsten wijzen erop dat een aantal huizen vroeger dienst deed als herberg. Er werden in deze kelders ook nissen teruggevonden voor de bewaring van flessen, een soort wijnkelders, zeg maar.

Leuk om weten: omdat er vroeger nog geen huisnummers bestonden, moesten men zich baseren op de uiterlijke kenmerken van een huis als herkenningspunt. Als het gebouw ooit dienst had gedaan als herberg, werd de naam van deze herberg ook achteraf verder gebruikt, zelfs wanneer het niet langer een herberg was. Je ziet dat wat dat betreft door de eeuwen heen niet veel veranderd is: namen van drankgelegenheden worden over het algemeen nogal goed onthouden

Op de site werden de bouwsporen uit de 17^e – 18^e eeuw slechts gedeeltelijk teruggevonden omdat de voorloper van de Baron Du Fourstraat, het Papenstraatje, vroeger veel smaller was. Deze overblijfselen bevinden zich dus wellicht onder het voetpad van de Baron Du Fourstraat. Langs de Baron Du Fourstraat werden ook muurresten van arbeidershuisjes uit de 19e – 20e eeuw teruggevonden die te maken hebben met Brepols en haar geschiedenis. Eén van de meest markante vondsten

is die van een militaire paradesabel uit de 19e eeuw die werd ontdekt in de kelder van één van de arbeidershuisjes.

Het opvallende is dat er aan de overkant van de Grote Markt (Jacobsmarkt/Warandestraat) veel oudere vondsten terug te vinden zijn, zoals resten uit de IJzertijd en resten van vroeg-historische bebouwing. We weten dit omdat we ook hier recent een archeologisch onderzoek uitvoerden in functie van de nieuwe woonontwikkeling die hier binnenkort gerealiseerd wordt.

Hieruit kunnen we besluiten dat de locatie van Turnova blijkbaar niet aantrekkelijk was om te wonen. De meeste bebouwing was geconcentreerd rond het hoogste punt van Turnhout, het kasteel.

Wat gaat er gebeuren met deze vondsten?

Stephan: De vondsten zijn eigendom van de grondeigenaar. De bedoeling is dat de vondsten tentoongesteld zullen worden voor het grote publiek. De muurresten die gevonden werden, zullen bij de bouwwerken van Turnova verdwijnen. Vandaar dat ze uitgebreid gefotografeerd en gedocumenteerd werden. De opgravingen zijn geen maat voor niks geweest, integendeel, het onderzoek was heel belangrijk voor de datering en de historie van de site.

Leen: De mooiste en meest bijzondere vondsten zullen indien mogelijk een plaatsje krijgen binnen Turnova.

Wij willen immers niet voorbijgaan aan de historiek die verbonden is met deze plek.

Zo hebben we na afloop van het onderzoek einde augustus 2009 een deel van de archeologische site onaangeroerd gelaten. Op deze manier konden de bezoekers van Open Monumentendag in september zich een beeld vormen van de omvang van deze werken. Met een metershoge kraan (55m) werden de bezoekers omhoog gehesen waarbij ze een indrukwekkend zicht kregen op de werken vanuit de lucht.

Nordwesthaus, Fussach, Oostenrijk

Voorstelling van architecten

Baumschlager-Eberle

Voor het ontwerp en de realisatie van het Turnova-project werden vijf gerenommeerde architectenbureaus aangesteld. Het is een mix van zowel Vlaamse als internationale architectengeworden: Baumschlager-Eberle (Oostenrijk), Wit Architecten (Leuven), B-Architecten (Antwerpen), Lens°Ass (Hasselt) en Osar (Antwerpen).

In de komende edities van Turnova magazine zullen wij telkens een architectenbu-

reau onder de loep nemen. De eerste in de rij is het bureau Baumschlager-Eberle. Hun hoofdkantoor is gevestigd in Oostenrijk en op dit moment voeren zij projecten uit over heel de wereld. Ze behoren momenteel tot de top 10 van de internationale architecten.

Wij spraken met één van de oprichters van het Oostenrijkse bureau, Dhr. Dietmar Eberle.

Kan u ons wat meer vertellen over Baumschlager Eberle?

Mr. Eberle: Architectenbureau Baumschlager Eberle werd opgericht in 1985 en heeft inmiddels 6 kantoren in onder andere Zürich, Wenen, Peking en Hong Kong. Wereldwijd hebben we zo'n 130 medewerkers. We hebben ondertussen al meer dan 300 bouwwerken afgewerkt. Onze ontwerpen kregen al heel wat lof

en ontvingen opmerkelijke prijzen, wat voor ons de bevestiging is van het hoge kwaliteitsniveau dat we voortdurend nastreven.

Hoe komt een architectenbureau terecht in de top 10 van de wereld?

Het grote succes van Baumschlager Eberle vloeit voort uit onze visie om de onmiddellijke gebruikswaarde, de wensen van de gebruiker en de culturele duurzaamheid te combineren.

Elk team neemt met zijn architectuur een bijzondere verantwoordelijkheid op tegenover zowel de opdrachtgever, de regionale context als de bewoners van de stad. Daarbij blijft echter steeds genoeg marge over om esthetische visies te realiseren. Deze gemeenschappelijke manier van werken vormt het fundament waarop het vertrouwen in de architectuur en het flexibele dienstenaanbod van Baumschlager Eberle is gebaseerd. Dat vertrouwen is onontbeerlijk om duurzame en daardoor succesvolle gebouwen op te richten.

Wat zijn de belangrijkste recente bouwwerken die door uw team werden gerealiseerd?

Zeker het vermelden waard als recente representatieve projecten zijn de luchthaven in Wenen, het gebouw van de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) in Genève en de diverse woongebouwen die we realiseerden in Peking. Dit zijn een aantal voorbeelden van grote projecten maar we richten ons niet alleen op deze megaprojecten. Wij engageren ons ook heel vaak voor het ontwerpen van kleinere wooncomplexen, openbare gebouwen en bedrijfsgebouwen. Zo bouw ik voor één van mijn klanten, die ondertussen een vriendin is geworden, elk jaar één speciaal gebouwtje. Zo heb ik voor haar laatst een nieuw clubhuis gebouwd voor de zeilclub waar ze lid van is.

Hoe zijn jullie in België terechtgekomen?

Eigenlijk is alles tien jaar geleden begonnen met het ziekenhuisproject in Kortrijk, een enorm gebouw met plaats voor meer dan 1.000 patiënten. We hadden samen met het architectenbureau OSAR uit Antwerpen de architectuurwedstrijd gewonnen en mochten daardoor het ontwerp en de realisatie voor onze rekening nemen.

Dit jaar zullen we het eerste deel, dat al ruimte biedt aan 385 bedden, voltooiën. Tot in 2015 zullen we bezig zijn met de afwerking van de andere projectonderdelen. In de loop van de voorbije jaren hebben we samen met OSAR ook aan andere projecten gewerkt, zoals een cultureel centrum in Wilrijk met een academie, een politiekantoor en een openbare bibliotheek. Verder zijn ook een kantoorgebouw voor Imec in Leuven en een ziekenhuis in Hasselt van onze hand.

Intussen realiseren we het nieuwe universiteitscomplex te Belval in Luxemburg en starten we met de bouw van een spectaculaire toren in Den Bosch. We hebben de lage landen dus definitief ontdekt!

Wat maakt het Turnova-project zo boeiend voor u?

Het Turnova-project is een uitdaging op het gebied van stedenbouw. Het is de bedoeling dat op een zeer prominente plaats in het centrum een nieuw stadsdeel voor de bevolking tot stand komt. Het vormt een compleet nieuw leefgebied pal aan de heraangelegde Grote Markt in het midden van de stad.

De nieuwe Grote Markt zal bovendien de verschillende functies en delen van het stadscentrum binden tot een eenheid.

Daarnaast zal het project door haar schaal en verschijningsvorm een aantrekkingspool vormen ook voor mensen van buiten de stad Turnhout.

Ook de nauwe samenwerking met de verschillende architecten is natuurlijk heel uitdagend en boeiend.

Kan u ons wat meer vertellen over deze manier van samenwerken?

We houden regelmatig overleg met de bouwheer (Armada Projectontwikkeling) en de stad Turnhout via de moderne communicatiemiddelen (conference call, e-mail,...)

Om de 4 à 6 weken wordt er een workshop gehouden met alle partijen, ook de toekomstige gebruikers zijn vertegenwoordigd in dit overleg.

De samenwerking met verschillende collega architecten opent erg interessante perspectieven. De architecten hanteren vaak andere benaderingswijzen, die uiteindelijk als gemeenschappelijk project

in elkaar samenvloeien. Uiteraard leidt dit soms tot discussies, maar het levert doorgaans toch een positieve output op.

Welk onderdeel van Turnova zal u voor uw rekening nemen?

Wij zijn samen met het architectenbureau OSAR verantwoordelijk voor het projectonderdeel "Strip en Toren"; een mix van winkels, woningen en kantoren centraal gelegen in het gebied. Daarnaast staan we ook in voor het ontwerp en de realisatie van de ondergrondse garage.

Kan u ons wat meer vertellen over dit specifieke onderdeel?

De uitdaging bij het ontwerp van dit onderdeel is natuurlijk de sterke verweving van het wonen en winkelen, de kantoorfuncties en daaronder het parkeren.

Een bijzondere en centraal gelegen 'stoa' (zuilengang) zal de noordelijke (omgeving Baron Du Fourstraat) en zuidelijk zijde van het project (zijde Otterstraat) verbinden.

Langsheen deze sterke noord-zuid as worden alle functies geconcentreerd. Ook het nieuwe centrale plein wordt geënt op deze stoa. Wanneer men dus langs deze as loopt van noord naar zuid maakt men kennis met alle facetten van het project.

Daarnaast kijken we erg uit naar het resultaat van de toren die midden in dit projectgebied zal komen.

Ook in deze toren zijn er woongelegenheden en kantoorruimten voorzien met op de bovenste verdiepingen publiek toegankelijke ruimte, wat op zich toch wel bijzonder is.

Wat zal er zo speciaal zijn aan dit nieuwe stadsdeel?

Naast het feit dat het project voor meerdere functies is ontworpen en het verschillende ontwerpen van diverse architecten samenvoegt, is de toren ongetwijfeld erg speciaal. De stoa in dit project is qua ruimtelijkheid zeker ook heel bijzonder.

De stad Turnhout zal in samenwerking met de Vlaamse Overheid bovendien een kunstenaar aanstellen om het project nog een extra betekenis te geven. Ook naar deze samenwerking kijken we erg uit.

Verantwoordelijke uitgever: Francis Stijnen, Tielendijk 53, Turnhout

www.stadsdeeltturnova.be

“Het pad naar de toekomst is geëffend.”

ARMADA
PROJECTONTWIKKELING

